

Ismerik-e a kereskedelmi képviselők a hozzáférhetőség problémáját?

A különböző szállítók termékeit árusító kereskedelmi képviselőknek általánosságban is tisztában kell lenniük a hozzáférhetőség kérdéseivel, továbbá ismerniük kell az általuk kínált termék(ek) hozzáférhetőségét. Amikor az ALA konferenciájához kapcsolódó kiállításon meglátogattak tíz szállítót, csak kettő tudott azonnal választ adni. A felmérésben az EBSCO és a MUSE jelezte, hogy képviselőik kapnak valamilyen kiképzést.

Az elérhetőség és használhatóság tesztelése

Nyolc cég válaszolta, hogy teszteli termékét. A Gale és az EBSCO a Bobby nevű népszerű webes értékelő eszközt használja, továbbá a JAWS nevű felolvasó szoftverrel is tesztelik termékeiket. Az OCLC az A-Prompt nevű népszerű webes értékelő eszközt használja, a felolvasást pedig az IBM

Home Page Reader segítségével vizsgálja. Tesztelik a billentyűzettel való kizárólagos elérést is.

A Wiley az A-Prompt és a JAWS mellett a Window-Eyes felolvasó, valamint a Microsoft Windows karakterkinagyító szoftverével teszteli termékeit. A JSTOR szintén használja a JAWS-t, a Window-Eyes-t, az IBM Home Page Readert. Mivel TIFF fájlokat hoznak létre, olyan optikai karakterfelismerő (OCR) programokat használnak, mint a Kurzweil 1000 és az OpenBook. Az Elsevier felolvasó szoftvert tesztel, a MUSE a Bobbyra támaszkodik. Mindössze három cég, az Elsevier, a Gale és a JSTOR végez jelenleg teszteket fogyatékosok közreműködésével.

/BYERLEY, Suzanne L.-CHAMBERS, Mary Beth: Accessibility of Web-based library databases: the vendors' perspectives. = Library Hi Tech, 21. köt. 3. sz. 2003. p. 347-357./

(Koltay Tibor)

Az orosz nemzeti kulturális örökségvédelmi program első eredményei

2003. október végén parlamenti meghallgatásokra került sor az Orosz Föderáció Szövetségi Gyűlésének tanácsában *A nemzeti kulturális-történelmi emlékek megőrzése. Oroszország könyvtári és levéltári témában.* A cikk a Kulturális Minisztérium Könyvtári Osztályának vezetője által tartott beszámolót ismerteti.

A könyvtári állományok védelmével foglalkozó állami politikai irányelveket 1994-ben kezdték kidolgozni. A politika alapja a *Nemzeti program az Orosz Föderáció könyvtári állományainak megőrzésére.* A program kidolgozása több szakaszban történt: mintegy három évet vett igénybe a koncepció kidolgozása, amelyet 1998-ban hagytak jóvá. Ezután 2000-ig a program előkészítő munkálatai folytak. A cél érdekében sikerült bevonni a munkába a legjobb könyvtári szakembereket. Eredményességüket bizonyítja, hogy a könyvtárakra vonatkozó rész bekezdült a 2000 őszén elfogadott *Oroszország kultúrája (2001-2005)* célprogramba.

A program két fő értéke, hogy mindenre kiterjedő és megvalósítható. A dokumentumok megőrzésével közvetlenül foglalkozó rész 7 alprogramot foglal

magában, amelyeket hat intézmény irányít. Az alprogramok a következők:

- A könyvtári állományok konzerválása
- Az Orosz Föderáció védett könyvei
- A könyvtári állományok nyilvántartása
- Biztonsági állományok létrehozása a könyvtárakban, az információ megőrzése
- A könyvtári állományok megőrzése a használat során
- A könyvtárak és a könyvtári állományok védelme
- A könyvtári állományok megőrzéséhez szükséges szakemberek biztosítása

A program végrehajtását a kormány egy miniszterelnök-helyettesi utasítással támogatta. Ebben felhívták a szövetségi hatóságok és a régiók figyelmét arra, hogy a Kulturális Minisztérium által megfogalmazott ajánlások teljesítéséhez tegyék meg a szükséges intézkedéseket. Az utasításnak megvolt a hatása: az illetékes hatóságok és régiók irányítói más megközelítésből kezdtek a probléma megoldásához, többen először szembesültek vele. Néhány eredményről már be lehet számolni, így pl. a mezőgazdaság területén ágazati utasítást adtak ki az állományok megőrzéséhez szükséges programról és finanszírozásáról.

Az egész program finanszírozása több forrásból történik. A Kulturális Minisztérium költségvetéséből az összes könyvtárat érintő kutatásokat, módszertani fejlesztéseket, szabványosítási munkákat, a könyvtárak és az ágazatok közötti együttműködéshez szükséges infrastruktúra kialakítását támogatják, valamint a szövetségi, régiók közötti és regionális jelentőségű egyedi projekteket. 2001-ben a program 5 millió rubellel rendelkezett, a támogatási pályázatokra több mint 150 intézmény jelentkezett, közülük 56-ot támogattak. 2002-ben 7,5 millió rubel állt rendelkezésre, a mintegy 200 pályázat közül nyolcvanot tudtak finanszírozni, 2003-ban pedig 11,2 millió rubelből több mint 200 pályázatból hetvennek ítéltek támogatást. Az elbírálás során előnyben részesültek azok a pályázatok, amelyek regionális vagy több régiót érintő állománymegőrzési központok létesítését tűzték ki célul, mivel ezek a központok fogják jelenteni a program végrehajtásakor a regionális szintet. A kutatások alapján megállapították, hogy a regionális jelentőségű tudományos könyvtárak közül csupán minden nyolcadikban van az állomány megőrzéséhez értő szakember. Nincs is szükség arra, hogy minden könyvtárban működjön állománymegőrző részleg, gazdaságosabbnak és hatékonyabbnak tűnik, ha egy-egy régiót vagy szövetségi körzetet kiszolgáló szervezetet hoznak létre.

A fentiekből is kitűnik, hogy támogatásban elsősorban azok az intézmények részesülnek, ahol megfelelő szakemberek vannak. Képzésükre új szakot létesítettek az állami képzési jegyzékben *Dokumentumállományok megőrzése* néven, amelyet a kulturális főiskolákon fognak nyitni, a tanulmányi idő két év lesz.

A program lehetőséget ad arra is, hogy megvizsgálják az oroszországi könyvtárak raktárait, és elemezzék a tárolási módokat. Ennek keretében az Orosz Nemzeti Könyvtárban dolgozó, állományvédelemmel foglalkozó szakemberek és a kulturális értékek védelmével foglalkozó főhatóság számos raktárat vizsgált meg, és tett ajánlást állapotuk és védelmük javítására. Emellett több mint 20 régió szakemberei számára állományvédelmi tanfolyamokat is tartottak. Az értékes dokumentumok épségének értékelésére számítógépes programot dolgoztak ki, amelyet a nemzeti könyvtár 17 helyre juttatott el térítésmentesen.

Felgyorsult az állományok megőrzéséhez szükséges műszaki eszközök korszerűsítése, a raktárak ellátása a tárolási módok ellenőrzéséhez és a restauráláshoz szükséges berendezésekkel, valamint

mikrofilmfelvevő és -olvasókészülékekkel. Az elmúlt három évben kidolgozták a könyvtári állományok biztonsági mikrofilmezéséhez szükséges technológia alapjait. A mikrofilmen őrzött állományok központi katalógusa az Rudomino Állami Idegen nyelvű Könyvtár (Vserossijskaâ gosudarstvennaâ biblioteka inostrannoj literatury im. M. I. Rudomino) honlapján található.

Kidolgozták Az Orosz Föderáció védett könyvei c. projektet, amely a legfontosabb meghatározásokat, kiválasztási szempontokat, az állami megőrzés és nyilvántartás elveit tartalmazza. A Könyvtárak és könyvtári állományok védelme alprogram főbb irányait is meghatározták: a védelmi rendszerek áttekintése, a szövetségi és regionális könyvtárak komplex vizsgálata, az új technológia kipróbálása stb.

A nemzeti program végrehajtásában a Kulturális Minisztériumhoz tartozó könyvtárak mellett részt vesznek az állami egyetemek és akadémiai intézetek könyvtárai, valamint egyes múzeumok és levéltárak is.

Az 1990-es évek elejétől Oroszország bekapcsolódott az UNESCO *Világörökség* programjába. Ennek a programnak az elemzése után, és oroszországi alkalmazásaként a nemzeti programnak Az Oroszország öröksége nevet adták.

Összefoglalva az elért eredményeket, az alábbi teendőket látták a legfontosabbnak:

- A könyvtári állományok növekedésével lépést kell tartania a tárolásukhoz szükséges terület nagyságának.
- Korszerű berendezésekkel kell ellátni a konserváló műhelyeket (sok a több száz éves, restaurálásra váró dokumentum, és csak kézi munkával nagyon kis teljesítményt lehet elérni).
- Megfelelő fizetést kell juttatni a könyvtárosoknak (az alacsony fizetés elősegíti a könyvtárak kifosztását, a dolgozók megvesztegetését, illetve nem megbízható emberek munkavállalását).

Ha az elmúlt két évhez képest nem gyorsulnak fel a munkálatok, sok dokumentum tönkremegy. Ehhez azonban az állami finanszírozás növelése szükséges.

/KUZ'MIN, Evgenij Ivanovič-ŠERBAČEVA, Nina Aleksandrovna: Pervye itogi realizacii nacional'noj programmy. = Biblioteka, 12. sz. 2003. p. 6-9./

(Viszocsek Eszter)